πριώτες μὲ τὸ ἐκκλησιαστικό τους μαλλιοτράβηγμα κάνουνε σπουδαῖο κακὸ στὸ ἔθνος. Γιατὶ δείχνουνε ἔτσι πὼς δὲν μποροῦμε ἐμεῖς οἱ Ρωμιοὶ νὰ διοικηθοῦμε μόνοι μας καὶ τὸ δείχνουνε ἴσια ἴσια σὲ κείνους ποὺ ἔχουμε συφέρο σημαντικὸ νὰ τοὺς κάνουμε φίλους μας. Ἀπροῦμε γιατί ἡ Ἀγγλία νὰ δείχνῃ φιλοδουργαρισμό. Μὰ γιατί νὰ ξαφνιζούμαστε γι' αὐτὸ ἀφοῦ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τῆς φανερώνουμε μὲ τὸν πιὸ φωνακλάδικο τρόπο πὼς δὲν εἴμαστε ἄξιοι οὔτε γιὰ τὴν ἐκλογὴ ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου νὰ συφωνήσουμε ;

★

ΠΟΛΥ δίκιο ἔχει ὁ κ. Ἀντρεάδης, καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο, μ' αὐτὰ ποὺ γράφει στὴν «Ἑστία» γιὰ τὸ Τζαμὶ τοῦ Μοναστηριοῦ. Οἱ ἀρχαιολόγοι μας ἀποφασίσανε νὰ τὸ γκρεμίσουνε — δίχως ἄλλο γιὰ νὰ σβύσουνε καὶ τὸ τελευταῖο μνημεῖο τῆς Τουρκοκρατίας ποὺ ἔμεινε ὄρθιο στὴν Ἀθήνα. Γι' αὐτοὺς καθὼς φαίνεται ἡ ἱστορία σταμάτησε στὴν Ἀλεξαντρινὴ ἐποχὴ κι ὅ,τι χτίστηκε ἔπειτα πρέπει νὰ χαθῇ.

Θὰ εἴτανε ἴσως περιττὸ νὰ θυμίσουμε πὼς τὰ ἴδια γινήκανε στὴν Ἀκρόπολη ὅπου ἡ μονομανία τοῦ κλασσικοῦ ξαφάνισε τὰ Φράγκικα κάστρα καὶ τὸ τούρκικο τζαμὶ μὲ τὴν ἀνότητη ἐλπίδα νὰ ξαναστήσῃ τὴν ἀρχικὴ δόξα τοῦ Παρθενώνα. Κ' ἔτσι χαθήκανε τὰ χτίρια ποὺ ζοῦνε στὴν ποίηση τοῦ Βύρωνα, τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τόσων ἄλλων. Χαθήκανε οἱ πέτρες ποὺ τὶς βάψανε τὰ αἵματα δυὸ πολιορκιῶν καὶ ποὺ ζοῦσε μέσα τους κάποιος ἀντίλαλος ἀπὸ τὰ κλέφτικα βολιά. Θὰ εἴτανε, τὸ ξαναλέμε, περιττὸ νὰ τὰ θυμίσουμε ὅλ' αὐτά· ἃ δὲ βλέπαμε ὅτι τὸ καθαριστικὸ μῖσος τῶν ἀρχαιολόγων κυνηγᾷ τώρα τὰ χορταράκια καὶ τὰ λουλούδια ποὺ ἁπλώνουνε τὴν ταπεινήτους ὀμορφιὰ στὸν αὐλόγυρο τῆς Ἀκρόπολης. Τὰ ξεριζώνουνε ἀπὸ κάθε σκισμάδα τοῦ βράχου, ἀπὸ τὴ σκιὰ κάθε πεσμένης κολώνας. Καὶ θὰ μείνουνε ἔτσι τὰ μάρμαρα πάνω στὸ ξερὸ τὸ χῶμα, γυμνὰ καὶ πετρεμένα, δίχως τὸ χαριτωμένο χαμόγελο ποὺ ἔσπερνε γύρω τους ἡ ἀνοιξιάτικη φύση σὰ γλυκειὰ μητέρα ποὺ θυμᾶται ἀκόμα τοὺς θεούς.

Μὰ μεῖς καὶ τὴ φύση ἀκόμα θέμε νὰ τὴν καταργήσουμε γύρω ἀπὸ τ' ἀρχαῖα μνημεῖα. Ἴσως καμιὰ μέρα νὰ βάλουν οἱ ἀρχαιολόγοι τοὺς μαρμαράδες νὰ ξύσουνε τὸν Παρθενώνα γιὰ νὰ βγάλουνε τὴ λιόκαλη σκουριὰ ποὺ τοῦ χαρίσανε τὰ χρόνια κ' ἡ βροχή. Καὶ τότε πιὰ θὰ καταντήσῃ ὁ ἀρχαῖος ναὸς τὸ λαμπρότερο σύβολο τῆς καθαρεύουσας.

Κ' ἕνα ἄλλο. Γιατί νὰ μὴ σβύσουνε καὶ τὶς βυζαντινὲς ἁγιογραφίες τοῦ Παρθενώνα ; Εἶναι τάχατες τόσο ἀνάγκη νὰ θυμούμαστε πὼς τὶς προσκύνησε ὁ Βασίλειος ὁ Βουργαροφάγος ;

Ὁ κ. Ἀντρεάδης παρατηρεῖ καὶ μερικὰ ἄλλα πολὺ σωστά. Μᾶς λέει πὼς ἂν ἐμεῖς γκρεμίζουμε τὰ τούρκικα τζαμιὰ δὲ θὰ πρέπῃ νὰ ξαφνιστοῦμε ἂν οἱ Τοῦρκοι βαλθοῦνε κι αὐτοὶ νὰ χαλάνε τὶς βυζαντινὲς ἐκκλησίες — κ' εἶναι πολλὲς τώρα ἔρημες στὴ Μικρασία. Γιὰ τὴν ὥρα οἱ Μουσουλμάνοι δὲν τὶς ἀγγίξανε, μάλιστα κάποια τοὺς δίδουνε προστασία, μ' ἂν ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες μὲ τὴν ἀποκλειστική μας ἀρχαιομανία τοὺς σπρώξουμε σ' ἐκδίκηση, πρέπει νὰ τὸ ξέρουμε ἀπὸ τώρα πὼς κανένα παράπονο δὲ θὰ μποροῦμε νὰ ξεστομίσουμε.

Πολὺ χαιρούμαστε νὰ βλέπουμε πὼς ἄνθρωποι σὰν τὸν κ. Ἀντρεάδη σηκωθήκανε νὰ διαμαρτυρηθοῦνε. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν ἀκουστοῦνε. Ὅμως ἔχουμε τουλάχιστο τὴν ἀπόδειξη καὶ τὴν παρηγοριὰ πὼς ἡ κοινωνία μας ἄρχισε νὰ καταλαβαίνῃ πιὸ σωστὰ τὴν ἱστορία μας καὶ πὼς ὑπάρχουν ἄνθρωποι καὶ στὸ Πανεπιστήμιο ἀκόμα μέσα ποὺ δὲ χωριστήκανε — σὰν τόσοι ἄλλοι — ἀπὸ τὴ ζωή.

ΔΙΑΛΕΞΗ ΠΕΡΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τὴν περασμένη βδομάδα στὴν Ἑταιρία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ μίλησε γιὰ τὴ διαίρεση τῆς Μακεδονίας σὲ ζῶνες ὁ διευθυντὴς τοῦ Πύρρου κ. Χατζηγιαννάκογλους.

Σεμνά, λογικὰ καὶ μετρημένα, μὲ δίχως ρητορικὰ σκήματα καὶ ἀερολογίες, δίχως παχιὰ λόγια καὶ φούμαρα ψευτοπατριωτισμοῦ, παρὰ θετικὰ μὲ ἀριθμούς, μὲ ἐπίσημα διπλωματικὰ ἔγγραφα, μὲ γνῶμες σοβαρὲς ξένων πολιτικῶν, μὲ πραγματικὰ καὶ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀνάπτυξε καὶ ὑποστήριξε τὸ θέμα του καὶ ἀκούστηκε ἀπὸ ὅλους μὲ πολλὴ χαρὰ καὶ μὲ μεγάλη προσοχή. Ἀπόδειξη πὼς ἡ ὁμιλία εἴτανε σημαντικὴ κι ὄχι μονάχα ρεκλάμα, εἶναι ἀκόμα ποὺ δὲ γράψανε λέξη οἱ ἐφημερίδες γι' αὐτή.

Στὸ τελευταῖο φύλλο τοῦ Πύρρου δημοσιεύεται ὁλόκληρη ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Χατζηγιαννάκογλου καὶ ἀπὸ τὸ διάβασμά της μπορεῖ νὰ κριθεῖ καλήτερα.

Χ. Β.

ΜΙΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗ

Ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος γράφοντας στὰ τελευταῖα «Παναθήναια» (ἀριθ. 179, σελ. 345, στήλη καὶ πάλι 1-2) γιὰ τὶς «Ἀλυσίδες» μου, ἀρχινάει ἔτσι τὸν κριτικό του λίβελλο :

[redacted]

«Ὁ κ. Ταγκόπουλος ἀνετύπωσεν ἀπὸ τὸν «Νουμᾶν» εἰς βιβλίον τὸ δρᾶμα αὐτό,— διὰ τὸ ὁποῖον εἴπαμεν τὰ δέοντα ὅταν ἐπαίχθη εἰς τὸ θέατρον,— τὸ ἐπλούτισε δὲ μὲ πρόλογον ἰδικόν του, μ' ἐπίλογον τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ, μ' ἕνα ποίημα εἰς τὴν Ἀστρούλαν ὑπὸ Ἀλκαίου, μὲ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἐφταλιώτη, καὶ μὲ ὅλα τὰ σχετικὰ ἄρθρα καὶ ἀρθρίδια τὰ ὁποῖα ἐφάνησαν κατὰ καιροὺς εἰς τὸν τύπον, κατιλλήλως σχολιασμένα. Μεταξὺ αὐτῶν, πέντε (ἀρ. 5) φιγουράρουν ἐκεῖ μὲ τὴν ὑπογραφήν μου! Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν ἔκαμνα ἄλλη δουλειά, παρὰ νὰ γράφω γιὰ τὶς «Ἀλυσίδες»... Ἀλλ' ὁ κ. Ταγκόπουλος ἔκρινε καλὸν νὰ θεωρήσῃ ὡς ἰδικά μου καὶ νὰ συμπεριλάβῃ μὲ τόνομά μου φαρδὺ-πλατύ, καὶ τἀνώνυμα ἀκόμη πλαγιότιτλα τοῦ «Ν. Ἄστεως», μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰργαζόμην εἰς τὸ «Ν. Ἄστυ» ὡς χρονογράφος! Καὶ μόνη αὐτὴ ἡ ἀνευλάβεια, ἡ φιλολογικὴ ἀσυνειδησία θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι ὁ κ. Ταγκόπουλος δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἶνε καλλιτέχνης, ποιητής, ἄνθρωπος ἰδέας. Αἱ μέθοδοί του καὶ οἱ τρόποι του μᾶς τὸν κάμνουν πλέον ἀνάξιον προσοχῆς. Δυστυχῶς — δὲν ἐξετάζω τώρα διατί,—τὸν προσέχουν ἄλλοι, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτοὶ εἶνε προσοχῆς ἄξιοι. Οὕτως ὁ κ. Πέτρος Βασιλικός, ὁ ὁποῖος, εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου, τὰ βάζει μαζί μου καὶ ἀγωνίζεται φιλοτίμως νὰ μὲ ἀποδείξῃ κριτὴν κατώτερον καὶ ἀπὸ τοὺς κριτὰς τῶν πάλαι Λασσανείων, ἐπειδὴ ἔγραψα ὅτι οἱ «Ἀλυσίδες» δὲν ἀξίζουν τίποτε!»

Οὔτε μὲ τὴν ἴδια μονέδα θὰ πληρώσω τὸν κ. Ξενόπουλο οὔτε θὰ ἀπαντήσω καὶ τούτη τὴ φορὰ στὴν κριτική του ἀνειλικρίνεια. Θὰ τὸν παρακαλέσω μοναχὰ νὰ μοῦ δηλώσει, μὰ μὲ τὴν ὑπογραφή του, σὰν τίμιος ἄντρας, ἂν τὰ δυὸ ἀρθράκια ποὺ φανήκανε στὸ «Νέον Ἄστυ» (21 καὶ 26 τοῦ Νοέβρη 1907) εἶναι δικά του, γραμένα δηλ. μὲ τὸ χέρι του, γιατὶ μοναχὰ αὐτὰ τὰ δυὸ (καὶ τἀλαφρότερα δὰ) δὲν ἔχει ὑπογράψει, μέσα στὰ τόσα ποὖχει γραμένα καὶ ὑπογραμένα γιὰ τὸ ἔργο μου. Ὁ κ. Ξενόπουλος ποὺ καταδικάζει τοὺς ἄλλους «ὡς ἀνάξιους προσοχῆς» δὲ θὰ ζητήσει, ἐλπίζω, νὰ ξεφύγει αὐτὴ τὴν πρόκληση.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΒΑΡΕΣΕΙ ΤΗΝ ΚΑΜΠΑΝΑ.

Ὁ γέρος μὲ τὰ θλιμμένα μάτια, ποὺ ἔστεκε κάτω ἀπὸ τὸ καμπαναριό, εἴταν νειὸς ὄμορφος μὲ ξανθὰ μαλλιὰ τότε. Πολὺ ξανθά. Γιὰ τοῦτο τὸ λόγο εἴταν τάχα ποὺ τὸν παρανόμαζαν Λιάρο στὸν τόπο ; Δὲν τὸ ξέρουμε. Κεῖνο ὅμως ποὺ μᾶς εἶναι γνωστό, εἶναι πὼς ἔψαιλνε γιὰ χρόνια στὴν παλὴ βυζαντινὴ ἐκκλησιά, ὁ γέρος ποὺ ἔστεκε κάτω ἀπὸ τὸ καμπαναριό. Καὶ ὁ Παπασπύρος βέβαια τὸν ἐπῆρε στὴν ἐνορία του, στὴν ἐκκλησιὰ τὴ Βυζαντινή, γιὰ ψάλτη, δεξιὸ ψάλτη.

Ὅταν διάβαινα ἀπὸ τὴν παλὴ Βυζαντινὴ ἐκκλησιὰ — καὶ περνοῦσα πάντα κατὰ τὰ δειλινὰ κεῖνο τὸ καλοκαίρι — τὸν ἔβλεπα καθισμένο κάτω ἀπὸ τὸ καμπαναριὸ τὸ γέρο μὲ τὰ θλιμμένα μάτια. Καὶ θυμᾶμαι καλὰ τώρα πὼς μὲ κοίταζε, μὲ κοίταζε παράξενα. Μὰ μοῦ φαίνεται πὼς τὸν χαιρετοῦσα κιόλας τὸ γέρο καὶ πὼς τὸν συλλογιζόμουν στὴ συμπαθητική μου στράτα, ποὺ ἔβγανε στ' ἀμπέλια.

Πῶς ἔτυχε τάχα νὰ τὸν ἀπαντήσει τότε ὁ Παπασπύρος στὸ παλιὸ βορινὸ καφφενεδάκι τοῦ βράχου καὶ νὰ τοῦ μιλήσει νὰ γίνει δεξιὸς ψάλτης τῆς ἐνορίας του — τοῦτο δὲν τὸ ξέρουμε. Μόνο ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ πέρασε ψάλτης, δεξιὸς ψάλτης, στὴν παλιὰ βυζαντινὴ ἐκκλησιὰ μὲ τὸ καμπαναριό, καὶ ποὺ στέκει τώρα πάντα ὁ γέρος μὲ τὰ θλιμμένα μάτια, μόνο ἀπὸ τότε τὴν ἔβλεπε στὸ γυναικωνίτη. Καὶ σὰν ἔψαιλνε τὸ χερουβικό, καὶ σήκωνε καὶ ἀνεβοκατέβαζε τὴ φωνὴ σ' ἕνα γλυκύτατο πά, βού, γά, δί, τῆς ἔστελνε τὸ χαιρετισμό του.

Μιὰ μέρα ἐστάθη ἀπάνω ἀπὸ τὴν ὄχτη τοῦ ξεροπόταμου, στὸ δρόμο ποὺ γυρίζουν ἀπὸ τάμπέλια, καὶ τὴν περίμενε. Πῶς τὴν περίμενε, καὶ γιατὶ τάχα τὴν περίμενε, καὶ γιατὶ τάχα τὴν περίμενε στὴν ὄχτη τοῦ ξεροπόταμου ; Ὅπως καὶ νὰ εἴταν τὴν περίμενε. Ἕνας ἀγωγιάτης ἐπέρασε. Ἐρχόταν βέβαια ἀπὸ τὸ δάσος μὲ τὴ μούλα του φορτωμένη δαδόξυλα. Ὕστερα διάβηκε ἕνας νειὸς χλωμὸς ὁδηγώντας δυὸ βοΐδα. Καὶ φώναξε δυνατά. Λιάρο! Λιάρο! Καὶ τὸ βοΐδι σὰν ἐπέρασε τὴν ὄχτη, μουκάνισε θλιβερὰ κοιτάζοντας καταπίσω, σὰν κάτι νὰ περίμενε. Καὶ ὁ γέρος ποὺ στέκει πάντα κάτω ἀπὸ τὸ καμπαναριὸ συλλογίστηκε. Τί ν' ἀποζητάει τάχα τὸ ἔρμο ;

Καὶ σὰν κείνη δὲν ἐπέρασε — καὶ ὡς τώρα νὰ περίμενε, δὲ θὰ περνοῦσε ἀλήθεια — ἀποφάσισε νὰ φύγει. Καὶ κατὰ τὸ σούρπωμα ἐπῆγε μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ Παπασπύρου, στάθηκε πλαῖ στὸ μουλάρι ποὺ ἔτρωγε σανὸ σὲ μιὰ κοφφίνα, καὶ φώναξε κατὰ τὸ παραθύρι μὲ τὴ γλάστρα τῆς μαντζουράνας. «Μάρθα! Μάρθα!» Ἀπόκριση δὲν ἦρθε ἀπὸ τὸ παραθύρι μὲ τὴ γλάστρα τῆς μαντζουράνας. Τὸ μουλάρι γύρισε τὸ κεφάλι μασῶντας καὶ τὸν κοίταξε.

Μὰ στὴν ἄλλη φράχτη τοῦ γειτονικοῦ κήπου εἴταν μιὰ μυγδαλιὰ ἀνθισμένη, καὶ πλαῖ στὴ μυγδαλιὰ τὸ πηγάδι. Ἀπὸ ἐκεῖ ἦρθε ἡ φωνή. Τὸ κοριτσάκι βέβαια τὸν φώναξε, ποὺ εἴταν ἀκουμπισμένο στὸ γύρο τοῦ πηγαδιοῦ. «Μὲ λὲν καὶ μένα Μάρθα». Καὶ τὸ κοριτσάκι ἔσκυψε τότε μέσα στὸ πηγάδι καὶ ξαναφώνιξε «Μάρθα!» Ἡ γυναίκα ποὺ μάζευε τἄσπρα ροῦχα τ' ἁπλωμένα στὴ φράχτη ἀπὸ τοὺς ἀσφαλαχτοὺς κάτι εἶπε στὸ κοριτσάκι. Καὶ κεῖνο τότε γέλασε δυνατά, κάτι γέλοια ποὺ τὰ θυμᾶται ἀκόμα ὁ γέρος ποὺ στέκει τώρα κάτω ἀπὸ τὸ καμπαναριό.

Ὁ Λιάρος, ποὺ τὸν ἔλεγαν ἔτσι στὸν τόπο — τάχα γιατὶ εἶχε ξανθὰ μαλλιά; — δὲν ξαναπῆγε νὰ φωνάξει κατὰ τὸ παραθύρι μὲ τὴ γλάστρα τῆς μαντζαρούνας. Ὅλη τὴ νύχτα γύριζε μέσα στὶς ἐλιές.

Μόνο κατὰ τὸ χάραμα ἐπῆγε κι ἐστάθηκε κάτω ἀπὸ τὸ καμπαναριὸ τῆς παλῆας Βυζαντινῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ ἀκούστηκε νὰ λέει ἕνα τροπάρι, ἕνα πά, βού, γά, δί, σὰν τὸ Χερουβικό.

Καὶ σὰν ἐχάραξε καλά, ἐπῆγε κατὰ τὸ σπίτι τοῦ Παπασπύρου κ' ἔλεγε πάλι νὰ φωνάξει : Μάρθα! Μάρθα! Μὰ μπαίνοντας ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα εἶδε ἄνθρωπο στὴν αὐλή.

Καὶ ὁ μαστρογιάννης ποὺ τὴν ἔφτιασε, ὁ μαραγκός, μόλις τὴν ἀπίθωσε τὴν κάσσα χάμω στὴ γῆ, ἀναστέναξε καὶ εἶπε, σὰν μὲ τὸν ἑαυτό του : «Τὸ ἔλεγα γώ, τὸ εἶπα γώ». Κ' ἔβγαλε τὴν καπνοσα-

---

amica veritas. Κ' οἱ ὀχτροί μας, κ' οἱ ἀντίπαλοί μας νὰ μᾶς ἀκούσουνε, δὲ μὲ μέλει ἐμένα, μιὰ καὶ λέμε τὴν ἀλήθεια. Τὸ λοιπόν, ἄφοβα κι ὁμπρός.

Πελαγώνουμε.

Ὅσο πάμε ὅπως πάμε σήμερα, πελαγώνουμε καὶ λιμάνι δὲ βρίσκουμε.

Πελαγώνουμε, παιδιά, ἐπειδὴ καὶ γλώσσα δὲν ἔχουμε. Δηλαδή, ἔχουμε χίλιες, ἀπαράλλαχτα σὰν τὴν καθαρέβουσα, γιατὶ ὁ καθένας ἔχει τὴ δική του. Δική του γλώσσα κι ὀρθογραφία δική του.

(Στάλλο φύλλο τελειώνει)